

Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksen kotialuetoiminnassa

Krista Kandell
Milla Mäennenä
OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2022

Sosionomin tutkinto-ohjelma
Varhaiskasvatuksen sosionomi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma
Varhaiskasvatus

KANDELL, KRISTA & MÄENNENÄ, MILLA:

Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksen kotialuetoiminnassa

Opinnäytetyö 44 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Huhtikuu 2022

Tämä opinnäyte on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli tuoda esille kasvattajien käsityksiä lapsen osallisuudesta kotialuemuotoisessa varhaiskasvatuksessa. Kyselyn kohdejoukkona oli Tampereen kaupungin varhaiskasvattajia päiväkodeista, joissa toteutettiin kotialuemallista varhaiskasvatusta.

Opinnäytetyön aihe kehittyi tekijöiden omasta mielenkiinnosta lapsen osallisuuden mahdollisuuksiin erityisesti kotialuemallisessa varhaiskasvatuksessa. Tekijöiden kokemusten pohjalta heräsi kysymys, toteutuuko lapsen oikeus oman osallisuutensa esille tuomiseen varhaiskasvatuslain tavoitteiden edellyttämällä tavalla. Opinnäytetyön kyselyyn vastanneet toivat työkokemuksensa pohjalta esille kasvattajien haasteet ja halukkuuden lapsen osallisuuden mahdollistamiseen varhaiskasvatuslain ja Lapsen oikeuksien julistuksen mukaisesti.

Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että lapsen osallisuus kotialueella vaatii kasvattajalta tarkkaa suunnitelmallisuutta. Pienryhmissä toimimisen katsottiin tukevan lapsen osallisuutta kotialueella, ja kyselyssä nousi esille pienryhmätoiminnan merkitys lapsen kohtaamisessa. Opinnäytetyössä nousi esille lapsen osallisuutta haastavina tekijöinä ryhmän suuri koko ja käytettävissä oleva henkilökuntaresurssi. Opinnäytetyössä tuli esille kasvattajien halukkuus antaa lapsen osallisuudelle mahdollisuus, ja tämä on yksi kehittämisen kohde varhaiskasvatuksessa.

Asiasanat: kotialuemalli, osallisuus, pienryhmätoiminta, pedagogiikka, kasvattaja

---

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KANDELL, KRISTA & MÄENNENÄ, MILLA:
A Child's Inclusion in Early Childhood Education in Home Area Activities

Bachelor's thesis 44 pages, appendices 4 pages
April 2022

This thesis was a qualitative study, and the purpose was to highlight daycare workers' perceptions of child's inclusion at home area based early education. The topic of this thesis has evolved from authors' own interest to children's chances of inclusion, especially at home area-based daycare. The aim was to gather knowledge of child inclusion and information about home area based early education.

The data were collected by means of the online survey. The target group of survey were daycare workers from daycare units in Tampere, in such daycare units which were working home area based. Twenty-one daycare workers responded to the survey and the data were analysed through content analysis.

Results showed that inclusion of the child requires at home area based early education precise planning and using smaller groups. Further studies on the subject, for example a functional study about making of guidebook about child inclusion at home area based early education.

Key words: home-area based early education, inclusion, small group, early education pedagogy, daycare worker

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
3	KOTIALUEMALLIN MUKAINEN TOIMINTAKULTTUURI	9
	3.1 Kotialuemallin kuvausta	11
	3.2 Pienryhmätoiminnan hyödyt	12
4	LAPSEN OSALLISUUDEN PAINOTTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	14
	4.1 Osallisuus käsitteenä	15
	4.2 Osallisuuden toteutumista tukevat toimintamenetelmät	16
	4.3 Lapsen osallisuus osana kasvattajan roolia	17
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	19
	5.1 Tutkimusote ja menetelmä	19
	5.2 Opinnäytetyön aineisto	20
	5.3 Aineiston analyysi	22
6	TULOKSET	24
	6.1 Kasvattajien näkemykset lapsen osallisuudesta	24
	6.2 Osallisuutta tukevat toimintamenetelmät kotialueuotoisessa varhaiskasvatuksessa	27
	6.3 Kasvattajien näkemykset osallisuuden kehittämisestä	30
	6.4 Tulosten yhteenvetoa ja johtopäätöksiä	32
7	POHDINTA	35
	7.1 Työn eettisyys ja luotettavuus	35
	7.2 Jatkotutkimusehdotukset	37
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	41
	Liite 1. Infokirje	41
	Liite 2. Kyselylomake	1(2)
	42	

LYHENTEET JA TERMIT (valitse jompikumpi)

Vasu Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma
OPH Opetushallitus

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen muuttuessa myös toimintaympäristöön tulee muutoksia. On tärkeää miettiä, mikä on lapsen asema toimintaympäristön muuttuessa ja kuinka hän saa oman osallisuutensa esille ison yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvatuslaikiin on tullut pedagogiikkaa koskeva muutos vuonna 2015. Pedagoginen suunnitelma joka varhaiskasvatuksessa on käytössä edellyttää kasvattajia luomaan lapselle mahdollisuuden osallisuuteen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. (OPH 2018.) Tämä pedagoginen muutos on ollut jo pitkään monien käytössä ja nyt sen esille kirjoittaminen velvoittaa jokaisen siihen myös sitoutumaan.

Kehityopsykologian dosentti Nina Sajaniemi kertoo, Nyt on pedagogiikan aikajulkaisussa, että kaikilla lapsilla on psykologinen perustarve kuulua joukkoon. Tämä joukkoon kuulumisen kokemus syntyy silloin, kun lapsi tulee kuulluksi ja huomatuksi ainutlaatuisena yksilönä. (Nyt on pedagogiikan aika 2017,8.)

Samaan aikaan kun lapsen osallisuudesta puhutaan, puhutaan myös pienryhmätoiminnasta, joka varsinkin kotialuemallissa on ehdoton toimintatapa. Tämä onkin meitä mietityttävä asia. Miten kasvattajat tukevat lapsen osallisuutta ja mitkä ovat tätä tukevat menetelmät kotialueen pienryhmä toiminnassa. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua oman päivänsä suunnitteluun.

Lähdemme tutkimaan kotialueen toimivuutta varhaiskasvatuksen kasvattajien näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen rajaamme tässä opinnäytetyössä tarkoittamaan pelkästään päiväkodeissa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen, tämän lisäksi olemme tarkentaneet tutkimus kohteemme rajautumaan niihin päiväkoteihin, joissa on jo päiväkotirakennuksen suunnitteluvaiheessa, ajateltu sen toimivan kotialue -mallisena.

Kasvattajilla on valtava vastuu lapsen osallisuuden mahdollistajan ja heidän näkemyksensä sekä kokemuksensa tuovat pohjan lapsen osallisuuden käyttöönotolle varhaiskasvatuksen arjessa. Kotialuemalli on tutkimuksemme keskiössä osallisuuden kenttänä. Oma kokemuksemme kotialueen toiminnasta vaikuttaa myös vahvasti opinnäytetyön aiheen valintaan. Kotialue -malli on myös yleistyvä

toimintakulttuuri Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksessa, ja sen kautta pienet varhaiskasvatuksen yksiköt poistuvat. Oma kokemusasiantuntijuutemme on osoittanut sekä positiivisia ja kehitettäviä tilanteita, joita on hyvä nostaa esille miettiessä lapsen osallisuutta ja lapsen osaa tässä pedagogisessa osallisuuden ajattelussa.

Osallisuus ei rajoitu pelkästään varhaiskasvatukseen ja lapsiin se on kaikkien ihmisten tarve. Osallisuutta voidaan pitää demokraattisen yhteiskunnan yhtenä perusarvona. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 23.) Tutkimme tässä opinnäytetyössä lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on, miten lapsi saa äänensä kuuluvin varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Toinen näkökulmamme on, miten kasvattaja voitukea lapsen osallisuutta. Puhumme tässä työssä varhaiskasvatuksen kasvattajista, sillä lapsen osallisuuden kannalta ei ole meistä tärkeää mikä on kasvattajan ammattinimekelasta kohdatessa. Lisäksi pohdimme pääsääntöisesti lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksen maailmassa.

Varhaiskasvatuslain (2015) mukaan kasvattajilla on velvoite antaa lapsille mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua oman toimintansa suunnitteluun. Lisäksi varhaiskasvatuksen perusteissa on korostettu lapsen osallisuuden tärkeyttä hänen oman toimintansa suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Näin lapsi saa tunteen ja kokemuksen olla demokraattinen jäsen yhteisössä. (OPH 2018.) Päivähoitoyksikön kehittyminen kasvuyhteisöksi vaati osallisuuden määrittelyn. Osallisuus on siis yhteisöllisyyden pohja. (Marjanen & Marttila 2013,78).

Lapsen ääni ja sen kuuluminen on osa osallisuutta, mutta mitä tämä lapsen äänen kuuluviin saaminen tarkoittaa? YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista mainitaan artikkelissa 12 seuraavasti: ”Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.” (YK 1989,11). Tämän artiklan pitäisi siis turvata lapsen mahdollisuudet vaikuttaa omaan arkeensa esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Lapsen ääni osallisuudessa on yksi tämän opinnäytetyön osa-alue.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on löytää kotialueen tarjoamat mahdollisuudet lapsen osallisuuteen kasvattajan tukemana. Tarkoitus on myös tuottaa vertaistukea ja vinkkejä kasvattajien kesken kotialueen pienryhmätoimintaan. Tavoitteenamme on lisätä tietoisuutta osallisuuden mahdollisuuksista isossa toimintaympäristössä. Koska tiedon jakaminen kasvattajien kesken voi olla haastavaa ajanpuutteen vuoksi, haluamme mahdollistaa kokemusasiantuntijuuden jakamista sekä luoda istutus pohja siemenelle, joka antaa mahdollisuuden luoda kotialueille yhtenäiseen pedagogiseen toimintamalliin Tampereen kaupungilla. Oman asiantuntijuutemme kautta olemme saaneet kokemuksen lapsen osallisuuden mahdollisuuksista kolikon kummaltakin käänntöpuolelta kotialueella. Myös kasvattajan rooli on avain asemassa ja haluamme avata tätä puolta näkyväksi.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia näkemyksiä kasvattajilla on lapsen osallisuuden toteutumisesta kotialueella.
2. Mitkä ovat lapsen osallisuutta tukevat työmenetelmät varhaiskasvatuksen kotialuemallissa.
3. Miten kasvattajat kehittävät lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen tavoite on löytää lapsen osallisuutta tukevia toiminta menetelmiä. Tavoitteenamme on edesauttaa yhteneväisen osallisuuden toimintakulttuurin syntymistä kasvattajien käyttöön kotialuetoiminnassa.

3 KOTIALUEMALLIN MUKAINEN TOIMINTAKULTTUURI

On monia tapoja, joiden avulla toimintakulttuurin periaatteet ovat konkretisoitavissa käytännön työn tasolle. Kotialuemalli tarjoaa yhden varteenotettavan vaihtoehdon, koska siinä henkilökunta pystyy jakamaan lapset heille sopiviin pienryhmiin. Lapsen osallisuus korostuu vahvemmin esille, kun pienryhmiä pystytään muodostamaan lapsen tarpeet ja kehitystaso huomioiden. Näin toimintakulttuuri tukee lapsen osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Vasussa (2018) kuvataan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet, joita tulee noudattaa kaikissa varhaiskasvatusympäristöissä.

”Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa arvoista ja periaatteista, työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta, oppimisympäristöistä ja työtavoista, yhteistyöstä ja sen eri muodoista, vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä, henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta, johtamisrakenteista ja -käytännöistä, toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.” (Opetushallitus 2018, 28.)

Kun lähdemme pohtimaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, voidaan se jakaa erilaisiin osa-alueisiin. Fyysinen osa-alue säätelee toimintakulttuurin ns. reviirin, joka sisältää niin välineet kuin kalusteet, joiden avulla varhaiskasvatuksen fyysinen toiminta tulee käytäntöön. Sosiaalinen alue puolestaan sisältää kaikki varhaiskasvatuksessa olevat ihmiset ja heidän välisensä vuorovaikutukset. Lisäksi on teknologinen ympäristö, johon kuuluvat tekniset laitteet ja välineet, joita käytetään lasten kanssa varhaiskasvatuksessa.

Kuitenkin tärkein toimintakulttuuria säätelevä osa-alue varhaiskasvatuksessa on pedagoginen suunnittelu ja toiminta. Se sisältää ne tavat ja menetelmät, joita kasvattajat käyttävät varhaiskasvatuksen päivässä. (Kärnä 2020.)

Kirsi Karila toteaa, että pedagoginen toimintakulttuuri rakentuu ja muokkautuu koko ajan eikä sitä voi määrittää tietynlaiseksi. Tähän vaikuttaa yhteiskunnan ja kulttuurin vaikuttavat tekijät sekä varhaiskasvatuksen sisäisten ja päivittäisten toimintot. (Karila 2013, 71.)

Liisa Ahonen kirjassa Vasun käyttöopas kertoo, että käsitteenä toimintakulttuuri on jäänyt varhaiskasvatuksen pysyvästi. Ajatukset ja käsitykset mitä ja minkälaiseksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri käsitetään vaihtelevat. Mutta jos asia kohdataan laaja-alaisena käsitteenä, voidaan ajatella, että varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on samankaltainen kaikkialla Suomessa. Osa siihen minkä takia toimintakulttuuri on samankaltainen hankolaisessa päiväkodissa ja inarilaisessa johtuneen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. (Ahonen 2018, 60.)

Jos toimintakulttuuria aletaan syventämään, huomataan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa eroja, jopa saman kunnan sisällä. Jokaisen varhaiskasvatuksen yksikön toimintakulttuuriin vaikuttavat yksikön yksilölliset tekijät, jotka muodostuvat sinne vuorovaikutuksessa, kuten esimiehen, varhaiskasvattajien, lasten ja vanhempien välille. Toimintakulttuuri on myös asia, joka on jatkuvassa muutoksessa ja sitä voidaan myös tietoisesti kehittää. (Karila, K. 2013, 102–103.) Toimintakulttuurin muokkaaminen kohti lapsen osallisuuden parempia mahdollisuuksia toteutuu parhaiten, kun koko päiväkotia on mukana kehittämässä yhteistä pedagogiikkaa. Kotialueuotoisessa päivähoidossa, voidaan ajatella olevan monta pientä päiväkotia yhden ison sisällä. Tämä mahdollistaa toimintakulttuurin joustavan kehittämisen kotialueella.

Tämän lisäksi siinä voivat painottua varhaiskasvatusyksiköiden erilaiset toimintatavat, sekä lapsiryhmän muutokset ja varhaiskasvatuksen rakenteelliset muutokset. Kirsti Karila tuo esille kirjassaan varhaiskasvatuksen pedagogiikka kasvattajan toimijuuden, kuinka voi omalla toimijuudella tai toimimattomuudellaan vaikut-

taa lasten ympärillä olevaan toimintakulttuuriin. Aikuisen luovat leikkialueet ja niiden tuoma rauha vaikuttaa vahvasti lapsen oman osallisuuden esille tulemiseen ja leikkirauhaan. (Karila, K. 2013, 102-103.)

3.1 Kotialuemallin kuvausta

Kotialuemuotoisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kotipesämuotoista toimintaa, jossa on yleensä yhdistetty kaksi ryhmää toimimaan fyysisesti samoissa tiloissa kotialueella. Toiminnassa painottuu yleensä pienryhmissä toimiminen. Lisäksi kotialuetoiminnasta käytetään kolmattakin nimitystä parikkimallinen toimintakulttuuri. Tämä kotialuemallinen varhaiskasvatus on yksi varhaiskasvatuksessa käytössä oleva toimintakulttuuri. Siinä on yhdistettynä kaksi ryhmää yhteen tilaan, jotka toimivat osittain yhteistyössä keskenään.

Uusia päiväkotirakennuksia suunniteltaessa, niihin eivät yleensä voi vaikuttaa itse tilankäyttäjät vaan kuntien omat yleiset ohjeet. Tampereen kaupungin päiväkotien suunnitteluohjeessa kerrotaan, että päiväkotiryhmien tilat pitäisi jakaa kahden ryhmän yhteisiin kotialue tiloihin. Ryhmätilat mainitaan ohjeessa yhteiskäyttöisiksi. (Tampereen kaupunki 2020.)

Kotialuemuotoisesta päiväkodista voitaisiin myös käyttää vertauskuvaa, että ison päiväkodin sisällä on monta pienempää päiväkotia. Jokaisen kotialueen voisi ajatella yhdeksi pieneksi päiväkodiksi.

Kotialue -toiminnassa työskentelee 6–7 kasvattajaa yhdessä, yleensä kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja neljä varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Tampereen kaupungilla on ajatus, että johtaja osallistaa henkilöstön ja henkilöstö osallistaa lapset. (Tampereen kaupunki 2020.)

Kotialuetoiminta haastaa kasvattajia paljon, sillä yhdessä kotialueessa työskentelee 6–7 kasvattajaa ja jokainen kasvattaja on erilainen yksilö ja yhteisentoimintakulttuuriin löytäminen vie aikaa. Myös kasvattajien pitää hyväksyä keskinäinen eroavaisuutensa ja tehdä siitä kotialueensa voimavara.

Kun kotialue toimintaa pohditaan lapsen ja varhaiskasvatustilain silmin, vaatii lapsen osallisuuden mahdollistaminen henkilöstöltä huolellisesti suunnitellun struktuurin, joka puolestaan mahdollistaa osallisuuden ja toimijuuden. Pienryhmätoiminta tulisi suunnitella varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaiseksi ja toiminnan tulisi tapahtua tarvittaessa yli ryhmärajojen lapsen tarpeiden mukaan, huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet. (VASU 2018). Pienryhmätoimintaa ajatellessa on monella varhaiskasvatustyksiköllä käytössä kiinteät pienryhmät, joissa lapset eivät vaihdu vaan lapset pysyvät joka päivä samassa pienryhmässä.

3.2 Pienryhmätoiminnan hyödyt

Yksi tapa toimia varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä on pienryhmätoiminta. Siinä lapsi ryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin, jotta mahdollistetaan parempi mahdollisuus ryhmän jäsenten väliselle vuorovaikutukselle. Pienryhmät nähdään kotialueuotoisessa varhaiskasvatuksessa usein toimimisen edellytyksenä. Karila kirjoittaa kuinka pienryhmätoiminnan suunnittelu ja toiminnallisuus vaikuttavat pedagogiseen toimintaympäristön sisältämiin kulttuurillisiin ja ideologisiin ajatusmalleihin. Näissä on kuitenkin huomioitava sovitut periaatteet. (Karila, 2014, 74–75.) Eeva Hujala antaa myös näkökannan siitä tärkeydestä minkä lapsen osallisuus antaa pedagogiselle toimintaympäristölle. Yksilöllisyyden huomiointi ja vuorovaikutus oman ympäristön kanssa ovat peruselementtejä pedagogiselle toimintaympäristölle ja sen muovautumiseen. (Hujala 2017, 263–264).

Lapsen osallisuuden kannalta yksi merkittävä hyöty pienryhmätoiminnassa on se, että sitä voidaan suunnitella ja toteuttaa huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Lisäksi pienempi ryhmä rauhoittaa lasten päiväkotipäivää ja lisää kiireettömyyden tuntua. (Leinonen 2014, 28–29.)

Kalliala kertoo, että lapsen on pienryhmässä turvallisempi harjoitella sosiaalisia taitoja kasvattajan avustuksella ja yksi kasvattajan tärkein tehtävä on vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuutta. (Kalliala 2012, 164). Nivalainen ja Mikkola (2010,

33–34) kirjassaan toteavat, että kasvattajan vastuu on luoda vuorovaikutuksellisia tilanteita pienryhmä toiminnassa. Näissä tilanteissa lapsen on otollista harjoitella, miten sosiaalisissa tilanteissa toimintaan ja mitkä ovat lapsen tekojen seuraukset ja vaikutukset muihin ryhmän jäseniin.

Pienryhmä toiminnan voidaan ajatella myös hyödyntävän kokon ryhmää, koska on huomattu, että se lisää ryhmän välistä luottamusta ja mallioppimista. Pienryhmätoiminta parantaa ryhmän jäsenten yhteistyötä. Yhdistettynä nämä asiat edistävät myös kasvattajien työssä jaksamista. (Kivijärvi & Ahlqvist 2005, 155.)

4 LAPSEN OSALLISUUDEN PAINOTTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsen osallisuuden edistäminen on yksi tärkeimmistä kotialuemallin mukaista toimintakulttuuria puoltavista tekijöistä. Kotialuemalli tarjoaa mahdollisuuden henkilöstörakenteen kautta luoda osallisuutta mahdollistavia työmenetelmiä. Pienemmät ryhmät lapsen tarpeiden mukaan luovat tilaa lapsen omalle ajattelulle ja sanoittamiselle. Vaikka lapsia on kotialuemallissa monta, niin myös henkilökuntaa on saatavilla, joka mahdollistaa sen, että lapset saavat tarvittaessa olla osallisen pienemmässä ryhmässä ja muut voivat olla taas hetkellisesti isommassa ryhmätoiminnassa. Näin myös lapsen toimintakyky vahvistuu ja he pääsevät itse osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. (Karila 2013.)

Opetushallitus 2020 on määritellyt osallisuuden varhaiskasvatuksessa tarkoittavan, sitä että lapset ovat aktiivisia toimijoita ja ryhmänsä jäseniä.

Osallisuus ei ole asia mikä koskettaisi vain lapsia ja varhaiskasvatusta, vaan se tulisikin nähdä demokraattisen yhteiskunnan yhtenä perusarvona ja sille on olemassa myös laillinen vahva perusta. (Lastentarhanopettajienliitto 2017, 23).

Osallisuutta voidaan pitää yhteisöllisyyden pohjana. (Marjanen & Marttila 2013, 78).

Lapsen osallisuudesta puhuttaessa on hyvä huomioida, että se on demokraattisen yhteiskunnan perusarvo ja näin ollen varhaiskasvatuksessa osallisuus on tärkeä arvo. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 23). Lapselle osallisuuden voidaan ajatella merkitsevän mahdollisuutta tulla nähdyksi, hyväksytyksi, arvostetuksi ja tärkeäksi jäseneksi omassa päiväkotiryhmässään. (Marjanen & Marttila 2013, 78). Yhtenä osallisuuden mahdollisuutena pitää muistaa myös mahdollisuus olla osallistumatta. Jotta lapsen osallisuus toteutuu, vaatii se, että lapsella on mahdollisuuksia vaikuttaa varhaiskasvatuksen arkeen ja omaan elämäänsä. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 24).

4.1 Osallisuus käsitteenä

Kriteerit

Varhaiskasvatuslaissa sanotaan lapsen osallisuudesta varhaiskasvatuksessa seuraavasti:

”Osallisuus ja vaikuttaminen: Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.” (varhaiskasvatuslaki 20 § 2018.)

Varhaiskasvatuslain mukaisesti lapsen osallisuus tulisi nähdä varhaiskasvatuksessa lapsen jatkuvana huomioimisen ja näiden huomioiden perusteella toiminnan jatkuvana muovaamisella näiden perusteella. Lisäksi lapsen huoltajan huomioiminen varhaiskasvatuksessa osana lapsen osallisuutta on lapsen osallisuutta parantava vaikutus.

Leena Turja kuvaa Varhaiskasvatuksen käsikirja -kirjassa kertoo, että osallisuuden käsite saa erilaisia merkityksiä sen käyttöyhteyksien mukaan. Osallisuutta ei tulisi nähdä pelkkänä osallistumisena johonkin, vaan osallistuminen voidaan nähdä syvällisemmän osallisuuden alkuna. Varhaiskasvatuksessa lapsi voi osallistua, vaikka aamupiirille sitä ei voida kuitenkaan nähdä vielä osallisuutena. Sillä lapsi ei ehkä ole voinut vaikuttaa tämän hetken sisältöön ja toteutukseen. (Varhaiskasvatuksen käsikirja 2020, 46–47.)

Hill ja muut kirjoittajat kertovat englanninkielisessä artikkelissaan, että osallisuus voidaan sen syvimmissä merkityksessä nähdä tarkoittavan, että ihmisellä on mahdollisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa niihin asioihin, jotka heitä koskevat. Niin että he osallistuvat yhteisössään asioiden suunnittelemiseen ja päätöksen tekoon ja ottavat samalla vastuuta siitä, että asiat toteutuvat. (Hill ym. 2004, 77–96.) Varhaiskasvatuksessa tämä voisi ajatella merkitsevän juuri varhaiskasvatuslaissakin

lapsen oikeutta kertoa hänen mielipiteensä ja toivomusten selvittämistä huomiointia toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa siis tulisi toimia niin, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen arkeen konkreettisesti ja oikeasti.

4.2 Osallisuuden toteutumista tukevat toimintamenetelmät

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) kerrotaan, että varhaiskasvatusyksikköjen toimintakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa ja sitä pitää arvioida ja kehittää. Kun varhaiskasvatuksessa tehdään näitä yhteisiä tavoitteita, lisää parantavasti arvokäsitysten ja oppimiskäsityksen toteutumista. (Opetushallitus 2018, 29.)

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa tulisi edistää lapsen osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa jokaisessa hetkessä. Kaikkien varhaiskasvatuksessa osallisena olevien henkilöiden mielipiteitä, aloitteita ja näkemyksiä arvostetaan. Jotta tähän päästäisiin vaati se osallisuutta lisäävien toimintatapojen ja rakenteiden jatkuvaa, sekä tietoista kehittämistä. Kasvattajien pitäisi huomioida, että lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden avulla. (Ahonen 2018, 67–69.)

Koivula & Siippainen tuovat esille juuri tärkeyden lapsen osallisuuden esille tulemisessa toimintakulttuuriin kohdistuen. Kasvattajien vastuulla on osallisuuden esille saattaminen ja heidän omat intressinsä vaikuttavat tähän vahvasti. Se kuinka työyhteisön ja yhden kasvattajan ajatukset ja toimintatavat yhtenäistyvät on oltava kunnossa. Yhtenäinen ajatus ja yhteiset sopimukset tuovat mahdollisuuden toteuttaa lapsen osallisuutta pedagogisen suunnittelun peruselementtinä. (Koivula & Siippainen 2017, 54–55.)

4.3 Lapsen osallisuus osana kasvattajan roolia

Kasvattajan rooli lapsen osallisuuden toteutumisessa on merkittävä. Helposti ja liian usein kasvattaja päättää päivähoiton arjessa mitä ja miten tehdään, säännöt ovat usein myös kasvattajien määrittelemiä. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostaa lapsen osallisuutta ja toimijuutta. Osallisuuden tärkeimpiä asioita on kasvattaa lapsista ajattelevia muut huomioon ottavia ja itseensä luottavia lapsia. (Roos 2016,54.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, että tiedot ja taidot, joita lapsi saa varhaiskasvatuksessa tulisi vahvistaa lapsien osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (VASU 2018, 14). Jotta kasvattajat pystyvät varhaiskasvatuksen arjessa lisäämään osallisuutta, tulisi kasvattajien pohtia yhdessä tarkasti mitä osallisuudella tarkoitetaan. Kasvattajien ei kannata rajata osallisuutta liian kapealaisesti esimerkiksi, että osallisuus on pelkästään vain yhden lapsen toiveet. (Lastentarhanopettajaliitto 2017,23). Varhaiskasvatuksessa kasvattajien on tärkeä antaa mahdollisuuksia ja tukea lasten osallistumista yksilöinä, sekä ennen kaikkea osana yhteisöä. Tällöin osallisuuden tukeminen vahvistaa entisestään osallistumisen ja kuulumisen tunnetta. (Nivala & Ryyänen 2019, 239.)

Kasvattajien tulisi arvostaa lasten osallisuutta ja heidän ajatuksiaan varhaiskasvatuksessa. Kasvattajien olisi kehitettävä sellaisia pedagogisia toimintamalleja arkeen, jotka lisäävät lapsen osallisuutta ja mahdollistavat jokaisen lapsen omien kokemusten, ajatuksien ja tunteiden esille tuomisessa varhaiskasvatuksen arjen eri vuorovaikutustilanteissa. (Marjanen & Marttila 2013, 77.) Kasvattajien tulisi myös pohtia, keitä osallisuus koskee varhaiskasvatuksessa, onko osallisuus kaikkien lasten asia, vai isompien jo puhuvien lasten asia.

Monesti ajatus osallisuudesta ajatellaan rajoittuvan vain yli kolmevuotiaisiin lapsiin, jotka pystyvät jo ilmaisemaan itseään puheen avulla selkeästi. Liisa Ahonen ja Piia Roos kertovat kirjassaan Untuvikot, että kun puhutaan varhaiskasvatuksessa, ajatellaan usein osallisuuden pedagogiikasta alle kolmevuotiaiden lasten

ryhmissä olevan jopa mahdotonta, että pelkkä perushoito on riittävän hyvä varhaiskasvatusta. (Ahonen & Roos 2021, 62.)

Osallisuus pienten lasten kohdalla ei tarvitse aina erillistä kielellistä kommunikaatiota. Varhaiskasvatuksessa on käytössä paljon erilaisia tukikeinoja, joiden kautta pienimmätkin lapset voivat saada oman osallisuutensa esille. Tulensalo lainaa teoksessaan *Kohti lapsen näköistä osallisuutta* väitöskirjatutkija Johanna Oilin (2012) kirjoitusta osuvasti siitä, että aikuisen on suhteutettava toiminta lapsen tapaan toimia, sekä luotava keino lapsen omalle ilmaisulle. Tukiviittomat ja kuvatuksi ovat jokaisen varhaiskasvatuksen ammattilaisen saatavilla, ne täytyy kuitenkin osata ja olla halukas ottamaan käyttöön. Samalla täytyy huomioida, että lapsen oma ainutlaatuisuus ja hänen oma kehitystasonsa määräävät tahdin ja osallisuuden työvälineet. (Tulensalo, H. 2021, 190.)

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa korostetaan myös osallisuuden käsitteen laajuutta varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Siinä osallisuutta lähdetään rakentamaan sosiaalista pohjaa kehittämällä. Tärkeäksi koetaan, että kasvattaja tukee lapsien toimintaa yhdessä ryhmänä ja auttaa lapsia pääsemään vuorovaikutukseen ja yhteiseen tekemiseen. Yhteistä toimintaa ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta tukemalla kasvattaja pyrkii lisäämään lasten yhteen kuulumisen tunnetta. (Nivala & Ryyänen 2019, 239.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin kyselyn avulla (liite2), joka olikin haastavaa vallitsevan Covid-19 tilanteen vuoksi. Varhaiskasvatuksen kasvattajat olivat paljon sairaslomilla, mutta saimme kuitenkin tarpeeksi aineistoa analysointia varten. Kyselymme tuottikin paljon mielenkiintoista aineistoa, joka kertoo lapsen osallisuuden merkityksestä ja sen toteuttamisen mahdollisuuksista ja haasteista kasvattajien näkökulmasta.

5.1 Tutkimusote ja menetelmä

Valitsimme tutkimus menetelmäksemme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. Laadullista tutkimusta voidaan pitää prosessin omaisena tutkimusmenetelmänä. Tutkimuksemme varsinaisena aineiston keruumenetelmänä käytimme kyselyä lomakkeen muodossa. Lomakkeen avulla erilaisten ilmiöiden tutkiminen ja erilaisten ongelmien vastauksien saanti mahdollistui. Lomakkeen kysymyksien oli oltava merkityksellisiä ja vastattava meidän oman opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiä. (Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018, 87.) Lisäksi keräsimme aineiston itse, joka mahdollisti meidän omien ajatuksiemme ja tulkintojemme kehittymisen ajatuksissamme tämän oppinäytetyön-prosessin aikana. (Aaltola & Valli. 2007, 7).

Tutkimustehtävän tarkoitus oli saada tietoa yhtenäisestä toimintamallista kotialueyksiköiltä. Saimme tietoa yksiköiltä ja niiden kotialuetoiminnasta, jonka tuloksia voidaan käyttää jatkotutkimuksissa.

Tutkimussuunnitelmamme eteni ja eli tutkimuksen aikana prosessinomaisesti, jossa kaikki aineisto kuroutui yhteen kokonaisuuteen, tutkimustulokseemme. (Eskola, Suoranta. 2014, 15–16). Käytimme siis tässä tutkimuksessa myös edellä mainittujen tavoitteiden mukaista naturalistista otetta. Tämä oli mielestämme tärkeää, koska elämme muuttuvassa maailmassa ja jokaisella kasvattajalla on oma kokemuksensa kotialuemallin käytännöstä. Emme voineet myöskään poissulkea objektiivisuutta, jotta saimme rehellisen kuvan tutkimukseemme, täytyi meidän

osata sulkea omat mielipiteemme ja kunnioittaa tutkimukseemme osallistuvien omia kokemuksia ja saavutuksia kotialuetoiminnassa. (Eskola & Suoranta 2014,16–18.)

Lomakekyselymme vastaamisprosentti jäi odotettua alhaisemmaksi, johon vaikutti suuresti varhaiskasvatustyksiköiden sairaspöissaolat koronan aiheuttaman yhteiskunnan muutosten vuoksi. Lisäksi jouduimme lisäämään vastausaikaa kyselylomakkeelle vastausten vähäisyyden vuoksi.

5.2 Opinnäytetyön aineisto

Tutkimuksemme kohdejoukko oli kotialuemuotoisessa varhaiskasvatuksessa työskentelevät kasvattajat. Keskityimme Tampereen kaupungin varhaiskasvatustyksiköihin, joissa on kotialuetoimintaa. Tampereen kaupunki on jaotellut päiväkodit alueittain ja näitä alueita ovat etelä, kaakko, keskusta, koillinen ja länsi. Valitsimme aineiston keräyskohteeksi, jokaiselta alueelta päiväkoteja. Pyrimme valitsemaan sekä uusia että jo pidempään toimineita kotialuepäiväkoteja

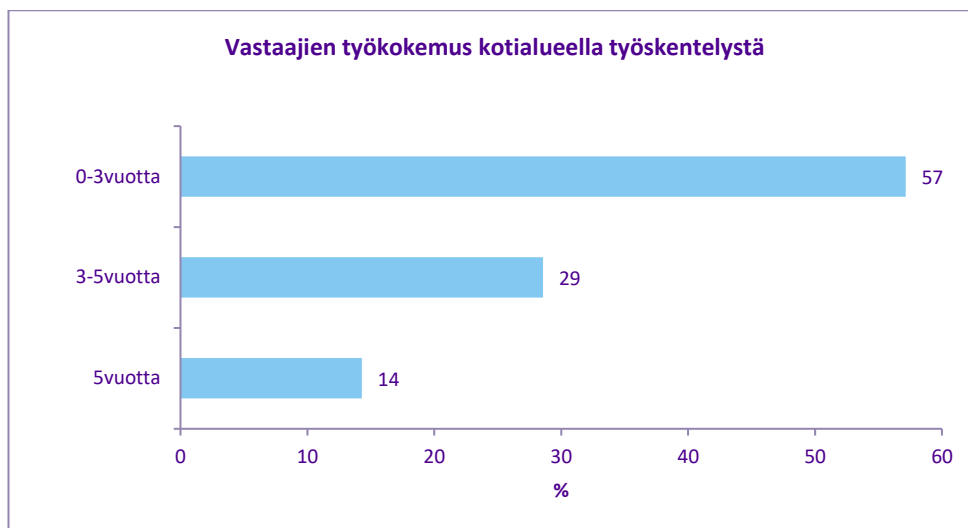
Opinnäytetyömme kyselyyn pyysimme vastauksia kymmenestä eri kotialuemuotoista varhaiskasvatusta tarjoavista päiväkodeista. Valitsimme useita päiväkoteja aineiston keruu kohteiksi, koska halusimme saada kerättyä riittävästi aineistoa opinnäytetyöhömmme.

Kuvio.1

Näin saimme tutkimustuloksestamme monipuolisen sekä saimme tarvittavan kohtuullisen määrän aineistoa tutkittavaksi. Kyselyn lähetimme sähköisesti päiväkoteihin tammikuussa ja vastausaikaa annoimme kohdejoukolle kaksi viikkoa, jota jatkoimme viikolla. (liitteet 1&2). Vastauksia kyselyymme saimme lopulta 21 kappaletta.

Vastaajien joukossa oli varhaiskasvatuksen opettajia, -lastenhoitajia, sekä avustajia. (Kuvio.1) Kyselyymme vastasi eniten varhaiskasvatuksen opettajia 62 prosenttia ja seuraavaksi eniten varhaiskasvatuksen lastenhoitajia 33%, sekä vähiten vastauksia saimme avustajilta. Suurimalla osalla 57 prosentilla kyselyyn vastanneista työkokemusta kotialueella oli 0- 3 vuotta. 29 prosentilla kyselyyn vastanneista työkokemusta kotialueella oli 3-5 vuotta ja yli viisi vuotta oli kotialueella työskennellyt 14 prosenttia vastanneista. (Kuvio. 2)

Kuvio.2

Aineiston kerättyämme lähdimme käymään lävitse saatuja vastauksia kyselymme. Teimme aineistosta taulukon Exceliin, jotta aineiston analysointi olisi selkeämpää. Käydessämme lävitse saamaamme aineistoa pidimme tutkimuskysymyksemme mielessä, jotta löytäisimme meidän tutkimuskysymyksiin liittyvät vastaukset. Avointen

5.3 Aineiston analyysi

Laadullista tutkimusta analysoidessa käytämme hyödyksi sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on yksi keino analysoida laadullista tutkimusta. Se on yksinkertainen keino analysoida aineisto ja siinä ei tarvita syvällistä teoreettista asiantuntemusta, niin kuin muissa laadullisessa tutkimuksen analysointi tavoissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 145.)

Sisällönanalyysi perustuu aineistosta löydettyihin ja tunnistettuihin sisällöllisiin elementteihin. (tuni.fi. nd.) Tätä voidaan pitää yhtenä keinona ja myös tilavana teorian pohjana, jonka voi yhdistää erilaisiin laadullisiin tutkimuksiin. Tutkimuskysymysten kautta rajataan laadullisen asiasisällön tärkeimmät ydinkohdat ja aineiston analysointi tehdään tämän kautta. (Tuomi & Sarajärvi, A. 2018, 103–104).

Opinnäytetyö prosessimme alussa päätimme tutkimuskysymyksemme.

1. Millaisia näkemyksiä kasvattajilla on lapsen osallisuuden toteutumisesta koti-alueella.

2. Mitkä ovat lapsen osallisuutta tukevat työmenetelmät varhaiskasvatuksen kotialuemallissa.

3. Miten kasvattajat kehittävät lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

Nämä tutkimuskysymykset ohjasivat meitä kyselyn kysymysten suunnittelussa. Kyselymme tulosten kautta teimme sisältöanalyysiin. Keräsimme kyselyn vastauksista tutkimuskysymyksiimme vastauksia. Tämän jälkeen aloitimme pelkistämään saatua aineistoa, jotta vastasimme tarkasti tutkimuskysymyksiimme, emme mihinkään ylimääräiseen. (Tuomi & Sarajärvi. 2018, 103–104.)

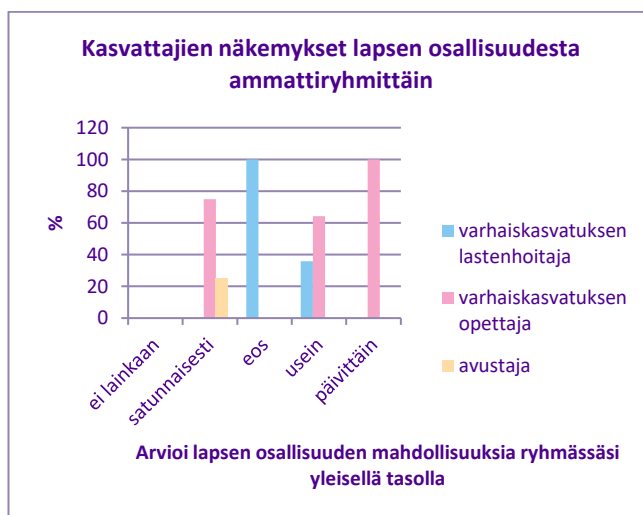
6 TULOKSET

Tässä kappaleessa kerromme opinnäytetyömme kyselyn vastauksista. Teimme tutkimuksemme kyselyn aiheet opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin pohjautuen. Tämä mahdollisti meille aineiston sopivan koon, sekä aineiston sisällönanalyysin toteuttamisen.

Tutkimuksemme kyselyn tuloksia olemme tarkastelleet lapsen osallisuuden eri näkökulmista. Nämä teemat olemme jaotelleet, niin miten lapsen osallisuus esiintyy kotialuemallisessa varhaiskasvatuksessa.

6.1 Kasvattajien näkemykset lapsen osallisuudesta

Tässä keromme kasvattajien lapsen osallisuuden toteuttamisesta kotialueuotoisessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajien näkemys lapsen osallisuuden mahdollisuuksista näkyy, kun ammattiryhmät asetetaan rinnakkain. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa esiintyy en osaa sanoa vastauksia, kun taas varhaiskasvatuksen opettajilla on vahva näkemys osallisuuden mahdollisuuksista kotialueella.

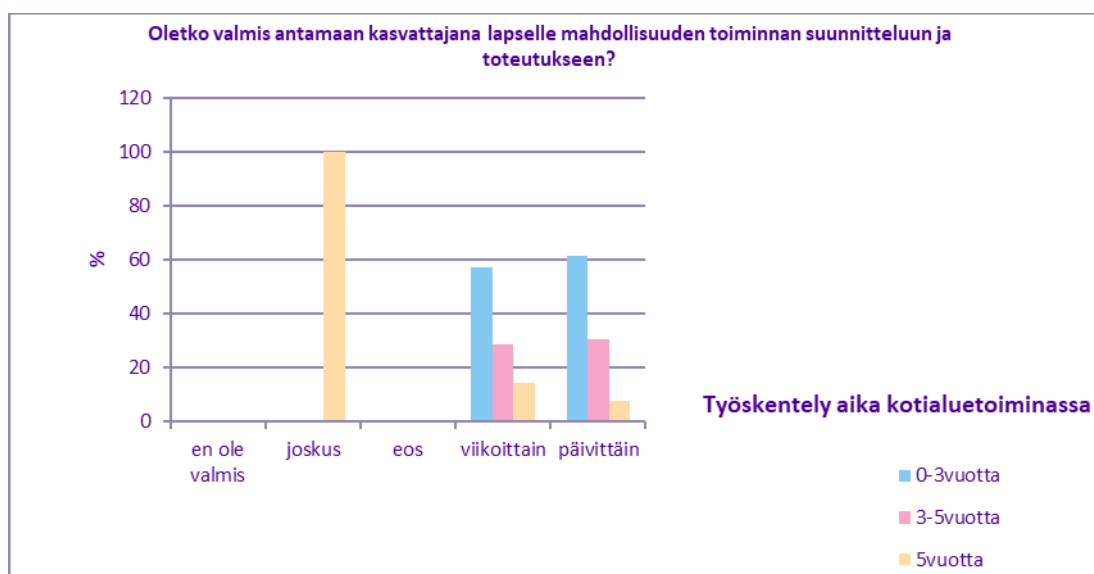

Kuvio.3. Lapsen osallisuuden mahdollisuudet lapsiryhmässä

Kasvattajien kokemukset mahdollistaa lapsen osallisuuden toteutuminen kotialueella vaihteli kasvattajien sen mukaan kuinka kauan kasvattaja on työskennellyt kotialueuotoisessa varhaiskasvatuksessa. Kysyimme kasvattajien halukkuutta antaa lapselle mahdollisuus toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen kotialueella.

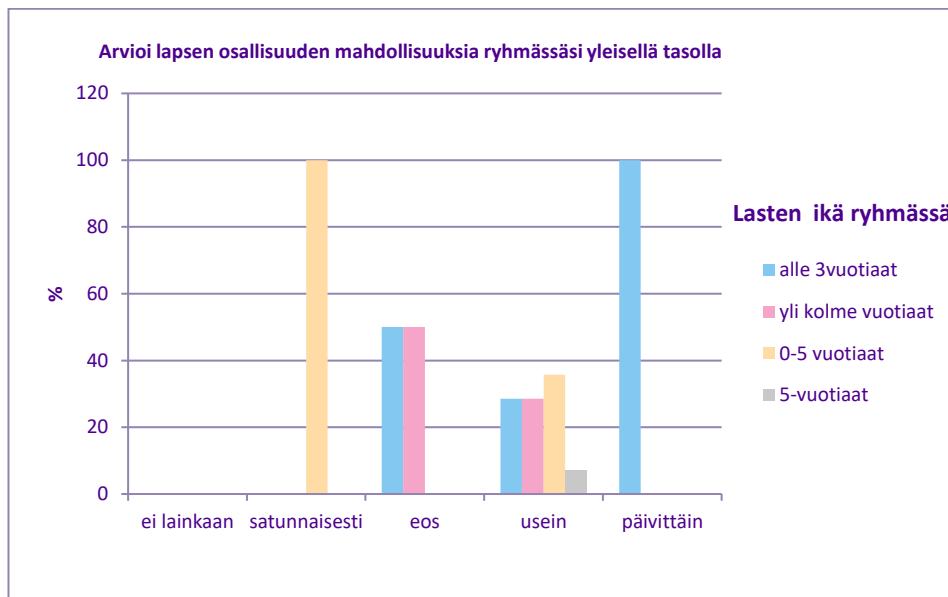
Tuloksista esiintyy vahvasti kuinka pidemmän työkokemuksen omaavat kasvatijat eivät ole valmiita antamaan lapselle suunnittelun osallisuuden mahdollisuutta. Osallisuuden mahdollisuus on suurempi, vähintään viikoittainen kasvattajilla, joilla on lyhyempi työkokemus. (Kuvio.4) Tästä voimme siis tehdä päätelmän, että juuri valmistuneet ja työpolun alulla olevat kasvattajat ovat motivoituneempia toteuttamaan lapsen osallisuutta lapsen kanssa yhdessä ajatellen toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Tätä kautta voidaan ajatella, että vähemmällä kotialue työskentely kokemuksella työskentelevän voidaan ajatella olevan lapsen osallisuuden toteutumisen mahdollistajana.

Kuvio. 4. Oletko valmis antamaan lapselle mahdollisuuden toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Kyselyssämme lapsen osallisuuden määrittämisestä tulee esille ikäkausien kautta. Vahvasti esiintyy kuinka kasvattajat ovat valmiita antamaan osallisuuden

mahdollisuuden alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Osallisuuden mahdollisuus on heikoin ryhmässä, joka koostuu 5-vuotiaista. Tämä kuitenkin selittyy vähäisten vastausten kautta, joissa työntekijät työskentelevät 5-vuotiaiden ryhmässä. Tasainen vastausmäärä oli usein vastauksessa, joka kuvastaa kotialue toimintamallin lapsiryhmien todellista ikäjakaumaa. (Kuvio.5.)

Kuvio.5. Arvio lapsen osallisuuden mahdollisuuksia ryhmässäsi yleisellä tasolla.

Kyselyssämme halusimme tuoda kohdejoukollemme erikseen kysymyksiä alle 2-vuotiaan lapsen osallisuudesta kotialueella, sillä se jää yleensä vähemmälle huomioille ja monesti esille nousee ajatus, että pieni lapsi tarvitsee vain perushoidollista tukea, eikä osaa verbaalisesti tuoda esille omaa mielipidettään.

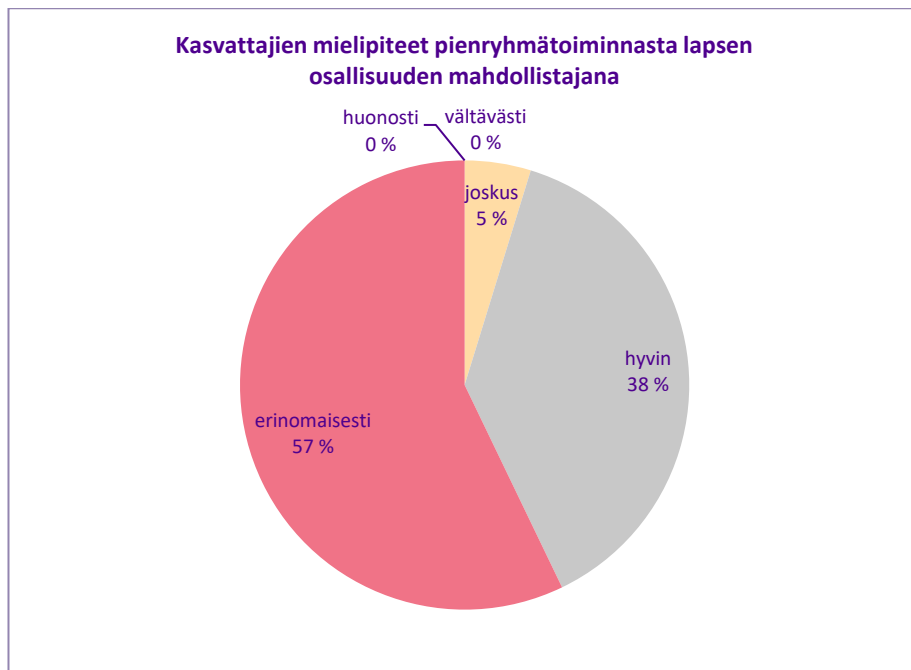
Alle 2-vuotiaan osallisuutta tutkiessa löytyi positiivinen huomio. Nykypäivän kasvattajat ovat jo alkaneet antamaan tilaisuuden jo pienimmillekin lapsille oman osallisuuden tuottamiseen. Alle 2-vuotiaista lapsista jo 43 % saavat viikoittain oman osallisuutensa näkyville ja 33 % saa joskus. 24 % ei osaa sanoa, joka kuvastaa mahdollisesti tietämättömyyttä siitä mitä lapsen osallisuus tarkoittaa.

Alle 2-vuotiaan osallisuutta tukevinä toimintatapoina nousee kyselyssämme esille kasvattajan taito havainnoida lasta, kun lapsen sanat eivät ole vielä esillä. Aktiiv-

vinen läsnäolo kaikissa arjen tilanteissa tuo lapselle mahdollisuuden osallisuuden kuvatuena ja vaihtoehtoisten valintojen kautta, joita kasvattaja tarjoaa. Sensitiivinen aikuinen, joka osaa asettua lapsen asemaan, kun hän ei voi tuottaa omaa kieltään sanoin tukee osallisuuden mahdollisuutta. Kasvattajien vastauksissa kehonkieli nousee myös vahvasti esille ja sen tuomat mahdollisuudet ymmärtää lapsen ajatuksia ilman sanoja. Lisäksi vanhempien kanssa tehty yhteistyö on todella arvokasta ja siihen kyselyssämme moni vastaaja kertoi tärkeäksi, kun tutustutaan lapseen ja hänen omaan maailmaansa.

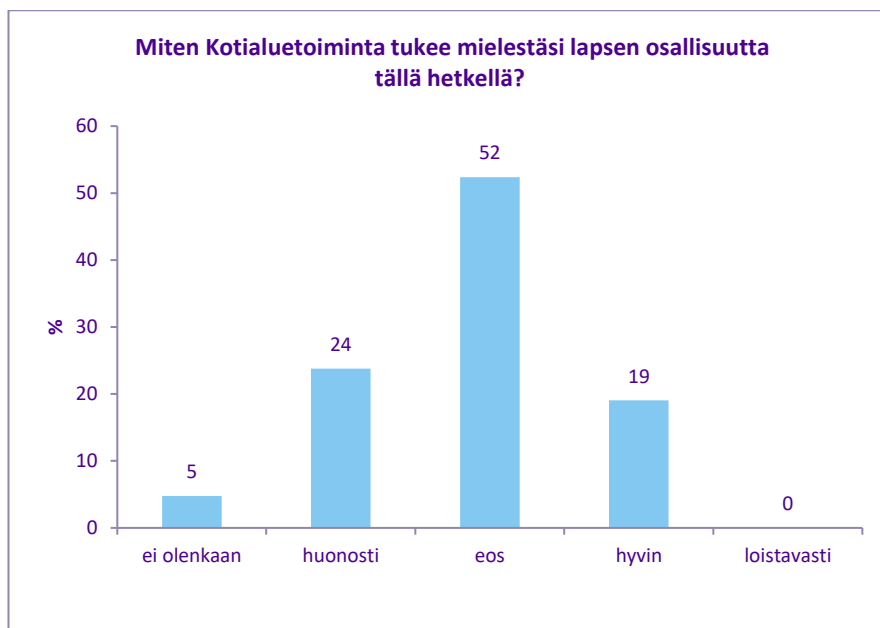
6.2 Osallisuutta tukevat toimintamenetelmät kotialuemuotoisessa varhaiskasvatuksessa

Yhtenä lapsen osallisuutta kotialueella tukevana toimintamenetelmänä voidaan pitää pienryhmätoimintaa. Kyselyssämme selvitimme kasvattajien mielipidettä, miten pienryhmätoiminta työskentelytapana tukee lapsen osallisuutta. Pienryhmätoiminnan vaikutuksesta lapsen osallisuuteen selviää alla olevan kuvion kautta. Pienryhmätoiminta edesauttaa lapsen osallisuuden mahdollisuuksia erinomaisesti ja hyvin 95 % vastauksista. Voimme siis päätellä, että pienryhmätoiminta tukee vahvasti lapsen osallisuuden mahdollisuutta. (Kuvio 6.).

Kuvio.6. Lisääkö mielestäsi pienryhmätoiminta lapsen osallisuuden mahdollisuuksia.

Kyselymme tuloksista koskien tämänhetkistä kotialue toiminnan tilannetta lapsen osallisuutta ajatellen, nousee esille en osaa sanoa vastauksien laajuus. 52 % kasvattajista eivät osaa sanoa kotialue toiminnan vaikutuksesta lapsen osallisuuteen. Huonosti tukevien vastauksia oli 24 % ja 19 % oli sitä mieltä, että kotialue toiminta tukee hyvin lapsen osallisuutta. Yhtään loistavasti vastausta ei tullut ja 5 % kasvattajista oli sitä mieltä, että kotialue toimintamalli ei tue lapsen osallisuutta. (Kuvio 7.)

Kuvio. 7. Miten kotialuetoiminta tukee mielestäsi lapsen osallisuutta tällä hetkellä.

Kyselymme vastauksista, jotka koskivat työmenetelmiä lapsen osallisuuden korostamiseen, olivat suurelta osin aito kontakti lapsen ja kasvattajan kanssa. Lapsen ja kasvattajan rehellinen ja sensitiivinen kohtaaminen keskusteluiden ja kuuntelemisen kautta sekä mahdollisuuden tarjoaminen toiminnan suunnitteluun. Lapsen mielipiteitä arvostetaan ja huomataan kuinka ne luovat lapselle kuulluksi tulemisen tunteen ja aidon kohtaamisen lapsen ja kasvattajan ajatuksien vaihdossa.

Toiminnassa, jossa osataan tarttua hetkeen ja ollaan valmiita lukemaan lapsen ajatuksia sekä kehonkieltä antavat parhaimman mahdollisuuden lapsen osallisuuden esille tulemiseen. Tätä tukee vahvasti kyselyssä esille tullut pienryhmätoiminta, jossa lapsimäärä on pienempi ja lapsen oma ajattelu ja ääneen sanominen tulee helpommin kuulluksi. Pienryhmätoiminta luo myös mahdollisuuden turvallisen ilmapiirin luomiseen, jossa lapsi uskaltaa sanoa oman mielipiteensä ja tuntee olevansa turvassa omien toiveidensa kanssa. Toinen puoli on myös se, että kasvattajan on hyväksyttävä lapsen luonnollinen halu liikkeeseen ja äänen tuottamiseen. Tämä vaatii kasvattajalta taidon ymmärtää ja hyväksyä ajoittaista kaaosta, joka saattaa näyttäytyä kuitenkin lapsen silmin loistavana leikinä.

Kyselymme vastauksista nousi esille se, miten kasvattaja voi tukea lapsen osallisuutta. Näissä vastauksissa nousi selkeästi esille kasvattajan läsnäolon merkitys ja lapsen kuunteleminen. Tähän tueksi tuleeikin intensiivinen ja empaattinen kohtaaminen lapsen ja kasvattaja välillä.

6.3 Kasvattajien näkemykset osallisuuden kehittämisestä

Jotta pystymme oikeasti ymmärtämään lapsen osallisuuden merkityksiä ja mahdollisuuden antamista, nousivat esiin kasvattajien ajatukset lapsen osallisuutta haastavista tekijöistä. Nämä haastavat tekijät pitää tuoda esille, jotta niitä voidaan kehittää parempaan ja lapsen osallisuutta lisäävään toimintakulttuuriin kotialueella. Aineistossamme nousivat esiin, että osallisuutta haastavat tekijät ovat kahdenlaisia. Ryhmän toimintakulttuuriin liittyviä asioita, joihin työntekijät voivat vaikuttaa halutessaan. Ja toinen osallisuutta haastava tekijäryhmä, on asiat joihin vaikuttamismahdollisuudet ovat kasvattajilla olemattomia. Kuten lainsäädännölliset asiat ym.

Yksi suurin tekijä mihin yksittäinen kasvattaja ei voi vaikuttaa on lapsiryhmän koko, lapsia kotialueella on paljon. Ryhmien kokoa säätelee varhaiskasvatuslaki, joka määrittää ryhmän koon ja käytettävissä olevan resurssin. Suuren lapsi ryhmän kerrottiin haittaavan lapsen yksilöllistä kohtaamista ja suuressa ryhmässä kasvattajat kertoivat, että pelkäävät rauhallisten ja hiljaisten lasten osallisuuden mahdollisuudet jäävän pieniksi.

Vastauksissa nousi esiin myös suuren lapsi määrän myötä haasteet oppia tuntemaan kaikkia lapsia hyvin. Kotialuemallissa haasteena nähtiin myös se, että suuria ryhmiä yhdistetään yhdeksi kotialueryhmäksi, tällöin kasvattajien tarve voi virallisesti pienentyä, mutta tämän koettiin heijastuvan suoraa kasvattajien kykyyn tukea lapsen osallisuutta.

Kyselyssämme nousee esille yhtenä kotialuemallin haasteena päiväkotien fyysiset tilat, jotka koettiin olevan epäkäytännölliset suureen lapsimäärän nähden. Samoissa hygieniatiloissa monta lasta samaan aikaan haastaa lapsen osallisuuden

mahdollisuuden. Kasvattaja ei voi kieltää lasta menemästä vessaan koska siellä on muitakin. Myös yhteinen eteistila, joka on käytössä 40 lapselle tulee kyselysämme esille. Lapsen osallisuus voi jäädä vähäiseksi jopa pienryhmätoiminnassa siirtymätilanteiden ja aikataulujen kautta.

Yksi osallisuutta haastavana tekijänä nähtiin aikataulut, sen ajateltiin estävän osallisuutta, vaikka vastaaja näki sen samalla rauhoittavan ryhmää. Aikataulujen ajateltiin ensisijaisesti helpottavan aikuisten arkea, mutta turhan tiukka aikataulutus päivähoiton arjessa oli nähtävissä lasten osallisuutta estävänä asiana.

Kyselymme vastauksissa nousee esille pienryhmien tärkeys lapsen osallisuutta ajatellen. 57 prosenttia vastaajista koki pienryhmätoiminnan lisävään erinomaisesti lapsen osallisuutta ja 38 prosenttia koki pienryhmätoiminnan edistävän hyvin lapsen osallisuutta. Loput viisi prosenttia kokivat pienryhmätoiminnan tärkeyden jotenkin vaikuttavan lapsen osallisuuteen. (Taulukko.1)

TAULUKKO.1 Pienryhmätoiminta ja lapsen osallisuuden mahdollisuus.

Lisääkö mielestäsi pienryhmätointa lapsen osallisuuden mahdollisuuksia	
	%
huonosti	0
välttävästi	0
jotenkin	5
hyvin	38
erinomaisesti	57
Yht.	100

Kiinteät pienryhmät nähtiin joissakin vastauksissa haastavana ja osallisuuden kannalta epätoimivia. Nämä kaksi voidaan nähdä haasteena, joita päiväkodin kasvattajat voisivat halutessaan muuttaa

Eräässä vastauksessa tiivistettiin hyvin tämä osallisuuden haaste kotialueellisissa: *”Saako kaikki äänensä kuuluviin, esim. ne hiljaiset. Tuleeko kaikki kuulluksi ja nähdyksi. Vaatii työntekijältä silmää nähdä kaikki ryhmän lapset ja huomioida heidät.”*

6.4 Tulosten yhteenvetoa ja johtopäätöksiä

Pienryhmätoiminta on lapsen osallisuuden määritelmässä pääroolissa. Se että lapsi saa tilaa ja rohkeutta sanoittaa omat tunteensa ja toiveensa on haastavaa ison ryhmän toiminnan kautta. Rohkeat ja sanavalmiit lapset uskaltavat tulla kuulluksi, mutta aremmilla ja hiljaisemmilla lapsilla on tähän oikeus. Kasvattajan vastuu on siis valtava luoda lapselle turvallinen pedagoginen toimintaympäristö. Pedagogiikka, jossa kasvattaja ottaa vastuun ohjata ja rohkaista lasta omaan ajatteluun ja luomiseen on lapsen jokapäiväinen oikeus. Kotialue toiminta mahdollistaa pienryhmätoiminnan kasvattajien ammatillisuuden esille tuomisen

kautta ja jokainen lapsi saa tilaisuuden ja mahdollisuuden oman arkensa taide-maalaukseen.

Kasvattaja, joka on valmis antamaan lapselle osallisuuden mahdollisuuden ja on valmis tukemaan jokapäiväisessä arjessa tätä, on juuri oikealla polulla osallisuuden määrittelyssä. Kasvattajan on oltava valmis antamaan tilaa lapselle ja valmis myös unohtamaan oman ajatuksensa siitä, miten varhaiskasvatuksen päivä hänen mielestään pitäisi mennä. Osallisuutta ajatellen moni kasvattaja on myös vasta alkutaipaleella ja tähän täytyykin kasvattajien saada koulutusta ja ohjausta. Osallisuus määritelmänä on selkeä, mutta jokainen kasvattaja ymmärtää sen eri tavalla. Se että lapselle annetaan paperi ja kynä ei tarkoita osallisuuden mahdollistamista. Kun lapselle puolestaan annetaan aihe ja avataan askarteluvarasto kaikki materiaalit antavat lapselle tilaisuuden luoda oman näköistä taidetta, juuri hänen oman mielikuvituksensa kautta.

Aikuisen läsnäolon merkitys lapsen tukijana ja ohjaajana, kuuntelijana on ensisijainen ja merkityksellinen avain osallisuuden polulla. Kotialue toiminnassa tähän on tilaisuus pienryhmätoiminnan kautta. Lapsen ajatuksien kuunteleminen, yhdessä tutkiminen ja vastauksien löytäminen antavat lapselle tilaisuuden puhjeta kukkaan.

Demokraattinen ajattelu on varhaiskasvatuksen kasvattajan yksi tärkeä vastuualue. Vastuu siitä, miten lapsi oppii toimimaan yhdessä muiden lasten kanssa ja miten hän oppii huomioimaan muiden ajatukset kasvattavat häntä demokraattiseen tasa-arvoiseen maailmaan. Tämän kautta hän saa työvälineet tulevaisuuteen toimia nuoruus ja aikuisiällä yhteiskunnassa, joka on tasa-arvoisen yhteiskuntamme lähtökohta.

Lapsen äänen esille tuleminen ja hänen tukemisensa rohkeasti tuoda ja sanoittaa ajatuksensa on lapsen itsetunnon kannalta merkityksellinen. Itsetunnon kasvamisen ja oman itsensä hyväksyminen jo varhaiskasvatuksen alkumetreillä on lapsen kehityksen kannalta tärkeää.

Lapsen osallisuus kotialuetoiminnassa on ajankohtainen aihe ajatellen Tampereen kaupungin rakentamisen strategiaa. Päiväkodin muuttuvat hiljalleen kotialuetoiminnan piiriin ja tämän vuoksi ääneen sanoittaminen ja esille tuleminen onkin merkityksellistä. Kaikesta mitä tuodaan esille, opitaan uutta ja saadaan vastauksia, miten kotialuetoiminta tukee lapsen osallisuutta. Ajattelemme myös, että seuraavana etappina voisi olla se, että luodaan kasvattajille ns. idea-alusta, joka tukee kasvattajan rohkeutta olla osallistava ja olla rohkea luomaan toimivaa arjen oppimisympäristöä. Tämä myös tukee arjen pedagogiikkaa sekä toiminnan suunnitteluun ja toetutukseen yhdessä lapsen kanssa.

Tutkimuksemme tutkimuskysymykset vastasivat meille siihen mitä halusimmekin tietää. Tietää mitkä ovat tällä hetkellä lähtökohdat kotialuetoiminnan työskentelyssä ajatellen lapsen osallisuutta. Osallisuus on jo kukassaan ja kuitenkin matkaa on vielä paljon. Hiljalleen kuitenkin uskomme, että jokainen kasvattaja huomaa myös omantyyönsä rikkauden ja uskaltaa ottaa askeleen kohti uutta ajattelua missä lapselle on tilaisuus luoda uutta yhdessä kasvattajan kanssa.

7 POHDINTA

Tässä kappaleessa tuomme opinnäytetyömme tuloksista saamamme ajatukset esille. Työmme tutkimuskysymykset ja niihin saamamme vastaukset kuvaavat tämänhetkistä varhaiskasvatuksen tilaa lapsen osallisuutta tutkiessa. Kysymykset, jotka asetimme, saivat vastauksien kautta merkityksen siihen kuinka tärkeää, on kotialue toiminnassa toimivan pienryhmän rakentaminen ja suunnittelu lapsen osallisuuden kautta.

7.1 Työn eettisyys ja luotettavuus

Jo tutkimus aihetta miettiessämme pohdimme, miten kotialue toimintaa ja lapsen osallisuutta voisi tutkia ja mikä olisi eettisesti oikea tutkimusaihe. Olisi ollut eettisesti väärin lähteä tutkimaan kotialueen haitallisuutta lapsen osallisuudelle. Piti siis löytää tutkimusaihe, joka antaa hyvän tutkimusasetelman. Työmme aihe kotialueesta ja lapsen osallisuudesta oli meille tärkeä ja kiintoisa aihe oman työkokemuksemme takia.

Eettinen näkökulma on otettu opinnäytetyössä huomioon tiedon hankinnan ja tiedon käytön välillä. Käytimme opinnäytetyössämme Tampereen kaupungin henkilöstön tuottamaan aineistoa, ja tähän kysymme Tampereen kaupungilta tutkimusluvan. Tutkimuksesta tiedotimme sähköpostitse asianomaisille ja kerroimme myös, että aineiston käsittely toteutuu täysin luottamuksellisesti ja perustuu tietosuojaan liittyviin perusteisiin. Käytimme vain aineistoja opinnäytetyömme tutkimuksessa ja aineisto hävitetään tutkimuksen päätteeksi. Näin saimme luotettavuuden tutkimuskohteilta ja he uskalsivat vastata omien kokemuksensa kautta tutkimuksemme kysymyksiin. (Eskola, Suoranta 2014 52–53.)

Opinnäytetyömme kohde päiväkodeiksi valitsimme useita päiväkoteja, jotka opinnäytetyömme vastaukset eivät kohdentuisi yhteen päiväkotiin tai tiettyihin kasvatajiin, näin saimme suojattua vastaajien henkilöllisyyden.

Vastauksemme kyselyyn oli eettisesti ajatellen tarkoituksen mukainen. Meillä ei ollut tietoa mistä päiväkodista vastaukset saimme. Vastauksia saimme riittävästi ajatellen analysointia ja kasvattajien sanojen esille tulemista.

Samalla kuitenkin eettisyys kohtaa realismin. Tuliko vastaukset monesta eri päiväkodista vai oliko vastauksien painotus vain muutaman talon kasvattajien sanat. Tähän on vaikeaa vastata, kuitenkin jokaisen kasvattaja vastuulla on toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelmaa lain mukaan. Tiedämme kuitenkin, että jokainen talo luo oman toimintaympäristön ja toimii sen kautta.

Osallisuutta ajatellen voi myös miettiä onko kasvattajilla oikea käsitys lapsen osallisuuden merkityksistä. Samoin voidaan miettiä, miten kasvattaja on valmis tukemaan lapsen osallisuutta, ja onko kotialue toiminta kasvattajalle mielekäs työskentelymalli. Monet kasvattajat ovat vastaan kotialue toiminnan työskentelymallia ja tämä kertoo, ettei heille ole avattu mahdollisuutta siitä mitä kotialue toiminta voi parhaimmillaan tarjota lapselle. Totuus on se, että kotialue toiminnassa on paljon lapsia, paljon aikuisia ja paljon ääntä. Tämä saattaa tuntua haastavalta ja jopa voimia vievältä, kunnes kasvattaja ymmärtää miten kotialue toiminnassa saa luotua kaiken kaaoksen keskellä toimivan lapsen osallisuutta tukevan toimintaympäristön. Tätä ei voi kenellekään valmiiksi tarjota, lapset ja kasvattajat ovat kaikki erilaisia. Joku toimii jollekin paremmin, mutta lähtökohdana pitää olla suunta kohti lapsen turvallista ja osallistavaa toimintaa. Tämän oivallettuaan löytyy halu saada tilanteet toimimaan ja halun kautta alkaa pedagoginen suunnittelu kohti turvallista ja rikasta taivalta.

Kyselymme vastaukset tuovat vahvasti esille kasvattajien halun tuoda lapsen osallisuus esille. Lapsen kuunteleminen ja huomioiminen tulee sanoiksi ja tämä on jo vahva askel luoda lapselle hänen tarpeidensa mukainen polku kohti arvostavaa ja itsetietoista elämää. Elämää, jossa uskalletaan olla juuri sellainen kuin hän on samalla kuitenkin huomioida oman ympäristön vaikutukset ja haasteet. Itsetunto joka lapselle on hänelle tärkeää ja se luodaan jo pienenä, näin alkaa hänen matkansa kohti demokraattisen maailman kohtaamista.

7.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tämä opinnäytetyö kertoo lapsen osallisuuden mahdollisuuksista kotialuemuotoisessa varhaiskasvatuksesta. Tämän opinnäytetyöprosessin alussa meillä, oli monta ideaa, miten me voisimme toteuttaa tämän opinnäytetyön

Ajattelimme yhdeksi tämän opinnäytetyön työskentelytavaksi, että olisimme pitäneet kotialuemallisessa varhaiskasvatuksessa työskenteleville varhaiskasvattajille kokoontumishetkiä. Näissä hetkissä kasvattajat olisivat voineet jakaa ja keskustella hyväksi havaittuja keinoja lapsen osallisuuden tukemiseen kotialuemallisesta varhaiskasvatuksesta. Tämä voisi soveltua hyvin opinnäytetyömme jatkotutkimuskohteeksi.

Toinen ajatus, mikä meillä oli liittyen opinnäytetyöhömmme, olisi koostaa varhaiskasvatuksen kasvattajille opas kotialuemallisissa työskentelemiseen, erityisesti keskittyen lapsen osallisuuteen. Tämä toimisi hyvin toiminallisena jatkotutkimuksena tälle opinnäytetyölle.

LÄHTEET

Aaltola, J. et al. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2.korj. ja täyd.p. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Ahonen, L. Roos, P. 2021. Untuvikot. PS-kustannus.

Ahonen, L. 2018. Vasun käyttöopas. 3.uudistettu.p. PS-Kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino. 10 painos.

Hill, M., Davis, J., Prout, A. & Tisdall K. 2004. Moving the Participation Agenda Forward. *Children & Society* 18, 77-96.
<https://onlinelibrary-wiley-com.libproxy.tuni.fi/doi/epdf/10.1002/chi.819>

Hujala, E. et al. 2020. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5. Uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaartinen, H. 2017. Osallisuus – aineetonta energiaa. Blogi-teksti. THL-blogi. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 3.5.2021.
Saatavana: <https://blogi.thl.fi/osallisuus-aineetonta-energiaa>

Karila, K & Lipponen, L. Varhaiskasvatuksen Pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 2013. Print.

Kataja, E. E.p. Osallisuus käsitteenä ja kasvatustilafilosofiana. Opetushallitus. 20.2.2018. Katsottu 25.3.2021
<https://www.youtube.com/watch?v=ApLI2EwEdnw>

Kivijärvi, T. & Ahlqvist, T. 2005. Teoksessa M. Kankaanranta, E. Hämäläinen & M. Gustafsson (toim.) Teatteria tornikamarissa ja matematiikkaa määnninkävyillä. Puheenvuoroja esiopetuksesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 151–156.

Koivula, M, Siippainen, A, Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere. Vastapaino.

Kärnä, E. 2020. Hyvinvoinnin lisääminen varhaiskasvatuksessa toimintaympäristöä monitoimijaisesti kehittämällä. Case LaTVa- hanke. Itä-Suomen yliopisto. Katsottu 12/2021.
<https://www.tuvel.fi/wp-content/uploads/sites/23/2020/11/Webinaariesitys-25.11.2020.pdf>

Lastentarhanopettajaliitto. 2017. Nyt on pedagogiikan aika. Helsinki. Punamusta.

Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatusseura ry, 16–40.

Marjanen, P & Marttila, M. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mikkola, M. & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto Oy.

Moilanen, O. 2020. "On pakko rakentaa tai mahdollistaa rakenteet, että ihmiset työpaikalla oikeesti kokee yhteisöllisyyttä" Yhteisöllisyysilmionä varhaiskasvatuksen rakenteissa ja prosesseissa. Tampereen yliopisto. Pro gradu. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/119612/MoilanenOuti.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Nivala, E & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus

Oinonen, R. 2015. Osallistava vertaisoppiminen ja sosiaalipedagogiikka nuorten turvallisuutta edistävissä interventioissa. Tampereen yliopisto. Pro gradututkielma. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97946/gradu07258.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetushallitus, 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Puna-musta Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Luettu 2.5.2021.

Raittila, R. (2013). Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa K. Karila & L. Lipponen (toim.), Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. (s. 69–94). Vastapaino.

Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa.

Tampereen kaupunki 2016. Varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri. Luettu 17.5.2021. <https://ops.tampere.fi/varhaiskasvatus/924/?school=>

Tampereen kaupunki. 2020. Tampereen tilapalvelut. Päiväkodin suunnitteluohje. Luettu 17.5.2021. https://tampereentilapalvelut.fi/materiaalit/suunnitteluohjeet/TRE_Paivakotien_suunnitteluohje_2020.pdf

Tulensalo, H. Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry, 2021. Print. sivu 190

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Tammi.

Varhaiskasvatustaki, 540 (2018).

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

LIITTEET

Liite 1. Infokirje

Sosionomikoulutus

Hei varhaiskasvatuksen ammattilaiset!

Olemme Tampereen ammattikorkeakoulun monimuoto-sosionomiopiskelijoita. Työskentelemme myös Tampereen kaupungilla varhaiskasvatuksen opettajina. Teemme opinnäytetyötä lapsen osallisuudesta kotialueen toimintaympäristössä. Opinnäytetyössämme tutkimme:

1. Millaisia näkemyksiä kasvattajilla on lapsen osallisuuden toteutumisesta kotialueella.
2. Mitkä ovat lapsen osallisuutta tukevat työmenetelmät varhaiskasvatuksen kotialuemallissa.
3. Miten kasvattajat kehittävät lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

Tarkoituksenamme on löytää työkaluja kotialuetoiminnan tueksi koskien lapsen osallisuutta. Tämä antaa myös mahdollisuuden jatkossa kehittää lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

Tutkimus toteutetaan sähköisellä kyselyllä. Kyselyyn tulisi varta aikaa vähintään 15–20 minuuttia ja kyselymme tietoja käsitellään nimettöminä sekä luottamuksellisesti vain tähän opinnäytetyöhön liittyen ja tuloksia ei voida yhdistää yksittäiseen kotialue-ryhmään tai -päiväkotiin. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Tampereen ammattikorkeakoulun opettaja Piia Roos.

Toivomme teidän osallistuvan kyselymme ja tarvittaessa voitte olla suoraa yhteydessä meihin sähköpostitse.

Yhteistyö terveisin:

Krista Kandell (krista.kandell@tuni.fi)

Milla Mäennenä (milla.maennena@tuni.fi)

Liite 2. Kyselylomake

1(2)

d

Kyselyn vastaamiseen menee noin 15-20 minuuttia. Vastauksenne käsitellään anonyymisti. Kiitos etukäteen vastauksestanne.

Kasvattajan näkemys lapsen osallisuudesta kotialueuotoisessa varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, saako lapsi äänensä kuuluviin kotialueella, sekä mitkä ovat lapsen osallisuutta tukevat työmenetelmät kotialueen toimintaympäristössä. Lisäksi tavoitteena on tuoda esille hyviä toimintamalleja kotialueelle toiminnan tueksi. Kyselyyn vastaamalla teillä on mahdollisuus vaikuttaa lapsen osallisuuden ja hyvien käytäntöjen esille tuomiseen ja kehittämiseen.

Alkutiedot

Millä ammattinimikkeellä työskentelet varhaiskasvatuksessa? *

- Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja   Varhaiskasvatuksen esimies
 Varhaiskasvatuksen opettaja   Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
 Avustaja   Muu

Kauanko olet työskennellyt kotialuetoiminassa? *

- 0-3 vuotta
 3-5 vuotta
 yli 5 vuotta

Minkä ikäisten lasten ryhmässä? *

- Alle kolme vuotiaat
 Yli kolme vuotiaat
 Sisarusryhmä (0-5. V.)
 Viskari ryhmä
 Muu

Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Saako ryhmäsi jokainen lapsi mielestäsi olla osallisena ryhmäsi toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa? (ohje) *

1   2   3   4   5

Arvioi lapsen osallisuuden mahdollisuuksia ryhmässäsi yleisellä tasolla (ohje) *

1   2   3   4   5

Oletko valmis antamaan kasvattajana lapselle mahdollisuuden toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen? (ohje) *

1   2   3   4   5

2(2)

Miten kotialue toiminta tukee mielestäsi lapsen osallisuutta tällä hetkellä? **(obje)** *

1 2 3 4 5

Kerro muutama konkreettinen esimerkki, miten kasvattaja voi omalla toiminnallaan tukea lapsen osallisuutta. *

Kerro esimerkejä käyttämistäsi työmenetelmistä, jotka tukevat lapsen osallisuutta. *

Lisääkö mielestäsi pienryhmätointa lapsen osallisuuden mahdollisuuksia? *

☹️ ☹️ ☹️ ☺️ ☺️

Kerro mikä on mielestänne haastavaa ajatellen lapsen osallisuutta kotialue mallissa. *

Miten lisäisit lapsen osallisuutta omassa ryhmässäsi? *

Miten kasvattaja voi tukea lapsen osallisuutta kotialueella? *

Kerro mikä on mielestänne
haastavaa ajatellen lapsen
osallisuutta
kotialuemallissa. *

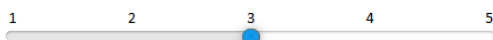
Miten lisäisit lapsen
osallisuutta omassa
ryhmässäsi? *

Miten kasvattaja voi tukea
lapsen osallisuutta
kotialueella? *

Pienten osallisuus

Haluamme tietää vielä erikseen alle 2-vuotiaiden osallisuudesta, koska yleisesti osallisuudesta saatetaan ajatella ettei tämän ikäiset osaa vielä tuoda omaa osallisuuttaan esille.

Toteutuuko alle 2-vuotiaan
lapsen osallisuus
varhaiskasvatuksen arjessa?
(ohje) *

Mitkä toimintatavat tukevat
alle 2-vuotiaan osallisuutta?

Tietojen lähetyk

Tallenna

Kyselyn aiheeseen liittyvä opinnäytetyömme valmistuu loppukevästä 2022 ja on tämän jälkeen luettavissa.

Kiitos vastauksestanne.

Ystävällisin terveisin

Milla Mäenenä ja Krista Kandell